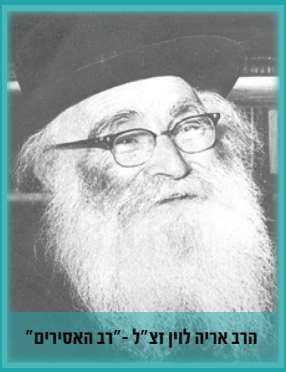
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

כ"ו תמוז תש"פ

גליון מספר 178

פרשת מטות - מסעי

דרך חיים

"שמחו את ירושלם וגילו בה כל אהביה שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה" (ישעיהו סו י)- "מכאן אמרו: כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה, ושאינו מתאבל על ירושלים - אינו רואה בשמחתה" (תענית ל:). לכאורה היה על הגמרא לנקוט "יזכה ויראה בשמחתה" בלשון עתיד ולא לשון הווה. ר' חיים מוולוז'ין (הובא בספר קהילת יצחק) מביא את דברי רש"י (בראשית לז לה) על פי הגמרא (פסחים נד:) "שעל המת נגזרה גזירה שישתכח מן הלב ולא על החי", וממילא "אין אדם יכול לקבל תנחומין על החי וסבור שמת", ולכן מיאן יעקב אבינו להתנחם על ידי בניו ובנותיו, משום שחש בקרבו שיוסף עודנו חי. לפי זה מתוך מה שממשיכים להתאבל על ירושלים ולא מקבלים תנחומים מלאים על חורבנה מוכיח שאיננה מתה. על פי דברים אלו מובנת הלשון "זוכה ורואה", שמלבד מה שיזכה לראות כשתיבנה במהרה בימינו עוד זוכה המתאבל כבר עכשיו, שהוא מקבל נחמה גדולה במה שרואה שירושלים לא מתה שכן אין הטבע מניחו להתנחם עליה.

מאידך, יש מי שאפילו בתשעה באב עצמו אינו מתפעל וחש צער ואבל כדבעי. ויש לדעת שירושלים אמנם חיה אבל גם בשביל להתאבל ולא להתנחם צריך להיות אדם חי ומרגיש את הקושי. ומי שאיננו מתאבל הוא בבחינת מת לעניין הרגשת חורבן הבית. רק חיים מתאבלים על מתים, שכן לא מצינו מעולם מתים המתאבלים על מתים. נמצא שמי שמתאבל על ירושלים רואה באבלו שמחה כפולה- שירושלים לא מתה אצלו, וגם הוא לא נחשב כמת לגבי חורבנה.

אומרת הגמרא (בבא מציעא דף פה.): "אמר רב יהודה אמר רב: מאי דכתיב מי האיש החכם ויבן את זאת ואשר דבר פי ה' אליו ויגדה על מה אבדה הארץ, אמרו חכמים ולא פירשוהו, אמרו נביאים ולא פירשוהו, עד שפירשו הקדוש ברוך הוא בעצמו. שנאמר ויאמר ה' על עזבם את תורתי אשר נתתי לפניהם. אמר רב יהודה אמר רב: שלא ברכו בתורה תחילה". ותמוהים הדברים, שכן ידוע שעברו על ג' עבירות החמורות, אם כן מה השאלה על מה אבדה הארץ? ועוד מדוע לא יודעים החכמים והנביאים להשיב עד שהקב"ה עצמו בא לבאר? אלא שהשאלה איננה מהם החטאים שגרמו לחורבן, אלא מה הייתה הסיבה העיקרית שבשלה טעו מדרכי ה' עד שבאו לחטאים חמורים אלה. בכניסתם לארץ היו ישראל מושרשים ביראה וטהרה, כפי שרואים בספר יהושע, וממילא יש להבין מנין בכל זאת צמחו אותן ג' עבירות? על כך יכול להשיב רק הקב"ה, וההסבר הוא - חוסר הברכה בתורה. הנביאים אמנם הוכיחו את ישראל על חטאיהם, אך לא פירשו את הסיבה שהביאה את החטאים. עד שבא הקב"ה בעצמו ואמר "על עזבם את תורתי אשר נתתי לפניהם". עזיבת התורה היא התרפות ממנה,

המשך בעמוד הבא

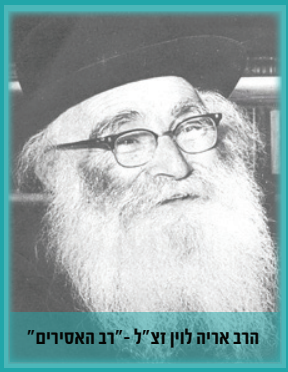
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

דרך חיים

והתוצאה- "ולא שמעו בקולי ולא הלכו בה" (ירמיהו ט יב), ברפיונם מהתורה נזורו ישראל לאט לאט מאחרי ה'.

ר' יהודה שמבאר שלא בירכו בתורה תחילה לא בא להפקיע מפשט הכתוב שאומר שלא עסקו בתורה, אלא להוסיף, שגם כאשר עסקו בתורה נמנעו ישראל מלברך, שהתורה לא הייתה נחשבת בעיניהם, כפי שמבאר הר"ן בשם רבנו יונה (נדרים פא.). לכן הלימוד לא החזיר אותם למוטב, עד שגם זה בכלל עזיבת התורה עצמה.

רבי אליהו לפיאן בספרו 'לב אליהו' מביא את דברי הר"ן בשם רבנו יונה ש"שלא היתה התורה חשובה בעיניהם כ"כ שיהא ראוי לברך עליה שלא היו עוסקים בה לשמה ומתוך כך היו מזלזלין בברכתה", ושואל על דבריו שמשום שלא עסקו בתורה לשמה יש לקבל עונשים כל כך כבדים, הרי "מתוך שלא לשמה בא לשמה" (פסחים נ:)? מבאר ר' חיים מוולוז'ין בשם הגר"א (נפש החיים ד ב) שהלימוד שלא לשמה לא היה עבורם אמצעי בדרך אל מטרה אלא מטרה בפני עצמה, ולימוד שכזה פסול בתכלית. וכך מפורש בגמרא (נדרים סב.): "עשה דברים לשם פעלם, ודבר בהם לשמם, אל תעשם עטרה להתגדל בהם, ואל תעשם קורדום להיות עודר בו, וקל וחומר: ומה בלשצר שלא נשתמש אלא בכלי קדש שנעשו כלי חול - נעקר מן העולם, המשתמש בכתרה של תורה - על אחת כמה וכמה".

ר' יצחק בלאזר מקשה קושיה נוספת, כתוב בגמרא (סוטה כא.): "אמר רב יוסף: מצוה, בעידנא דעסיק בה - מגנא ומצלא, בעידנא דלא עסיק בה - אגוני מגנא, אצולי לא מצלא; תורה, בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה - מגנא ומצלא", כשכוונת הדברים היא על הגנה מיצר הרע. וכפי שביאר הר"ן עסקו אותו הדור בתורה אלא שלא עסקו בה לשמה מתוך שזלזלו בה, אם כן מדוע התורה לא הצילה אותם מג' עברות החמורות? ויישב על פי האמור על דוד המלך "כל המבזה את הבגדים סוף אינו נהנה מהם" (ברכות סב:), הבגדים מחממים מכח טבע שטבע בהם הקב"ה, וממילא כשאדם מבזה את ערך הטבע הזה של הבגד הקב"ה לוקח אותו ואין בכח הבגדים לחמם. על פי זה מיישב ר' יצחק שהתורה לא הגנה עליהם משום שלא הייתה חשובה בעיניהם, הזלזול בתורה ובטבע שטבע בה הקב"ה להגן מהיצר גורם לאיבוד הטבע הזה מן התורה עד שמגיעים לג' עבירות חמורות.

חז"ל תיקנו לנו מיד אחרי ט' באב את שבת "נחמו" מתוך רינה וחדוה. לכאורה המקדש לא נבנה ולא בא הגואל, אבל השמחה נובעת ממה שאנו באבלותינו הודענו על חיינו ועל חיותה של ירושלים, וממילא בטוחים אנו כי קום תקום ירושלים- "זכור עניי ומרודי לענה וראש" עד אשר "אשיב על לבי" על מה חרבה ירושלים ממילא "על כן אוחיל", אוכל לחבר תקוה לגאולה.

שבת שלום!

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

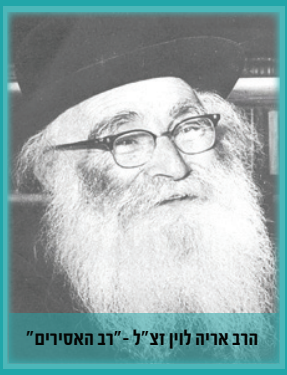

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

בדרכו של ר' אריה

אחד הניסים שנעשו לאבותינו בבית המקדש היה מה שהיו עומדים צפופים ומשתחווים רווחים (אבות ה ה). על פי לשון משנה זו ישנה מליצה בעלת מסר נוקב שאותה היה אומר ר' אריה לחתנים כהדרכה טרם כניסתם להקמת בית:

"אם בני הזוג 'עומדים' כל אחד על דעתו, אז האווירה בבית היא בבחינה של 'צפופים', אווירה עכורה של ריב ומדון אופפת את הבית. אך כאשר 'משתחווים', כלומר כאשר בני הזוג מרכינים ראשם בדרך כבוד והתחשבות זה לדעתה של זו וזו לדעתו של זה, זה לצרכיה וזו לצרכיו, אזי 'רווחים'- האווירה בבית רגועה, נינוחה ושלווה, אין קטטה שולטת בבית והוא עומד על תילו בצורה טובה ובריאה".

(דרך אבות עמוד רנט)

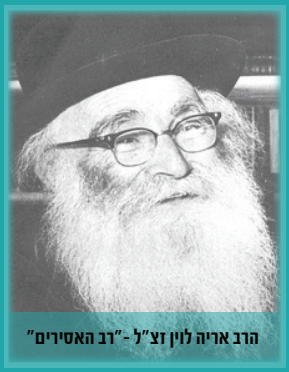
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

בליל רביעי הקרוב ניכנס לראש חודש אב, החודש עליו אמרו חז"ל "משנכנס אב ממעטים בשמחה" על שם חרבנות שני בתי המקדש שהתרחשו בחודש זה. עלינו לעסוק בקינה על צער השכינה בימים אלה, לתת את ליבנו לחשב חשבונו של עולם על מה נענשנו כך, שהרי לימדונו רבותינו שכל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו נחשב כאילו נחרב בימיו. ומאידך כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בבניינה.

בדיני תשעת הימים ישנו חילוק; מנהג בני אשכנז הוא שהדברים האסורים בתשעת הימים אסורים לכל אורכם. לעומתם בני ספרד נוקטים שרוב האיסורים חלים רב מהשבוע שחל בו תשעה באב.

לגבי הדברים אשר נוהגים בהם איסור במהלך כל תשעת הימים, כל אחד כפי מנהגו, שעת איסורם כבר מערב ראש חודש אב משעת השקיעה (19:45), ויש מקילים ואוסרים רק משעת צאת הכוכבים (20:06). אדם שנוהג להתפלל ערבית בשעת פלג המנחה, משעה זו (18:18) נאסרים עליו איסורים אלה.

למנהג בני אשכנז אין אוכלים בשר כבר מליל ראש חודש אב. לעומת זאת, בקרב בני ספרד ישנם מנהגים שונים בדבר אכילת בשר, וכל אחד יעשה כמנהגו; יש שנמנעו מאכילת בשר החל מראש חודש, יש שנמנעו כן מאחרי ראש חודש, ויש שממשיכים לאכול בשר עד השבוע שחל בו, כלומר מותרים באכילה לכל אורך השבוע הבא. לדעת רבותינו הספרדים בשר שנשאר משבת מותר באכילה גם לנוהגים להחמיר בשבוע הבא, וכן התירו לאכול בשר בסעודת מלווה מלכה, לעומת בני אשכנז שהתירו את אכילת הבשר בשבת בלבד.

איסור אכילת בשר הוא בין על בשר בקר ובין על בשר עוף. איש או אישה המכינים אוכל לשבת ומעוניינים לטעום מעט מן התבשיל על מנת לדעת אם יש להוסיף תבלין- יכולים לעשות כן, אך אין לאכול מעבר לכך. מותר לעשות שימוש בסיר בשרי עבור הכנת תבשיל פרווה, אפילו אם בישלו בו ביממה האחרונה. נכון להימנע מלתת בשר או עוף לילד בן שש ומעלה, משום שכיום ישנם תחליפי בשר טובים. אמנם ילד שיש לו צורך בריאותי לאכול בשר- מותר לתת לו בשר עד גיל בר-מצוה. אשה בתוך שלושים יום מלידתה- מותרת באכילת בשר בתשעת הימים.

מנהג אשכנז שלא לשתות יין כבר מליל ראש חודש. כשגם בזה יש מהספרדים שהמשיכו בשתיית היין אף בשבוע שחל בו תשעה באב. אמנם הספרדים הנוהגים כדעת מרן השלחן ערוך נמנעו לשתות יין

המשך בעמוד הבא

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

כבר מראש חודש אב. הנוהגים להימנע משתיית יין נמנעים גם מלתת יין בתבשילים ומאפים. בדיעבד אם נתנו יין בתבשיל נכון לשמרו בהקפאה עד לאחר תשעה באב, אך אם טעם היין בטל ולא מורגש- מותר לאכול את התבשיל או המאפה גם בתשעת הימים.

אכילת בשר ושתיית יין מותרות בסעודת מצוה; בגדר זה נכללות סעודת ברית מילה, פדיון הבן, הכנסת ספר-תורה, סיום מסכת גמרא / סדר משניות / ספר מהתנ"ך עם פירוש. בני אשכנז נמנעים מלהזמין לסעודה שכזו יותר מעשרה מוזמנים, ובני ספרד נוהגים להזמין לסעודה כרצונם.

למנהג בני אשכנז אין לכבס ולגהץ בגדים החל מליל ראש חודש אב, וכן לא משתמשים בבגדים או מצעים מכובסים ונקיים. לכן, הדבר הנכון ביותר הוא 'להכין' בגדים לתשעת הימים. הכנה זו נעשית על ידי שימוש לזמן מה במספר הבגדים הנצרך לתשעת הימים קודם ליל ראש חודש אב- ובכך יוכל לשוב וללבשם במהלך תשעת הימים, ששוב לא נחשבים כמכובסים. בדיעבד אדם שלא הספיק להכין בגדים יוכל במהלך תשעת הימים להוציא בגד נקי מהארון ולדרוך על גביו באופן שיתלכלך מעט (ולכן לא מועיל בזה מה שמניח אותם על גבי רצפה נקייה ודורך עליהם עם גרביים נקיות)- ובכך יוכל להשתמש בהם בתוך תשעת הימים.

כאמור זמן איסור כיבוס חל מליל ראש חודש אב. אך אם בדיעבד איש או אשה הפעילו את מכונת הכביסה כך שהמשיכה את פעולתה לאחר צאת הכוכבים- ניתן לייבש את הבגדים במייבש (ולא לתלות על החבל- משום 'מראית עין') ולהשיבם לארון. בגדים של קטנים (עד גיל שלוש-ארבע) אשר התלכלכו ויש צורך לכבסם- מותר לעשות כן. באם מכבס בגדים שכאלו ניתן להוסיף אליהם בגדים נוספים של הילדים הקטנים, אף שאינם מלוכלכים עד כדי כך שנצרכים בדחיפות לכיבוס. אמנם אין להוסיף אליהם את בגדי הגדולים (כשלעניין זה קטנים נחשב כל שקטן מגיל שבע).

בני אשכנז נהגו להימנע מלרחוץ עצמם במהלך תשעת הימים. אמנם כל זה היה בארצות הקור, אך כאן בארץ ישראל שמזג האוויר חם, ובמיוחד בתקופה זו, ניתן להקל למי שזקוק לכך שיתקלח לזמן קצר תחת זרם מים קרים בלבד. אדם שקשה לו הדבר במיוחד יוכל להשתמש במעט מים פושרים לצורך הדבר. כן מותר להשתמש בסבון במקומות המלוכלכים בלבד. אך בערב שבת ניתן להתקלח לכבוד

המשך בעמוד הבא

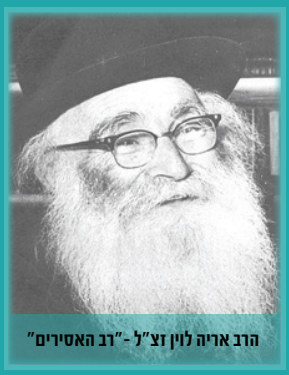
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

שבת קודש במים חמימים למי שנוהג כן במהלך כל השנה. גם במקלחת זו נשתמש בסבון במקומות המלוכלכים בלבד. עד גיל שלוש ניתן לרחוץ את הילד כרגיל באמבטיה. מאחר גיל שלוש עד גיל בר-מצווה מותר לקלחו במקלחת בלבד עם מים פושרים ולמעט בשימוש בסבון.

הטבילה במקווה לכבוד שבת קודש מותרת בתשעת הימים, כשיש להשתדל לטבול במים קרים ובאם לא ניתן יטבול במים חמימים בזריזות. היתר זה שייך גם במי שלא מקפיד לטבול מידי שבת. אדם הנוהג לטבול מדי יום לתוספת קדושה וטהרה יכול לנהוג כן גם בתשעת הימים באופן זה.

בני אשכנז שנוהגים להימנע מרחיצה בכל תשעת הימים נמנעים מללכת לבריכה או לים, שגם הם נחשבים בכלל רחיצה. כן אין להיכנס לסאונה בימים אלה. אמנם אדם שזקוק לשחייה בבריכה טיפולית מטעמים רפואיים- יכול לעשות כן עפ"י צרכיו הרפואיים, ויתן דעתו שלא ליהנות מהשהות בבריכה ומהרחיצה לאחריה.

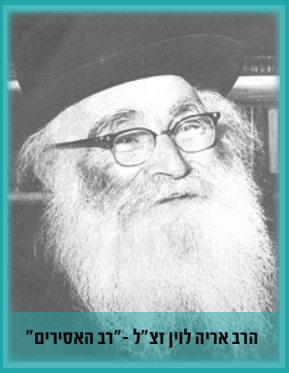
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

שו"ת

עם הרב חיים אידלס

שאלה | שלום הרב, אני נמצא בבידוד בימים אלו בעקבות מפגש עם חולה קורונה, האם מותר לי לשמוע מוזיקה על מנת לעודד את מצב רוחי?

תשובה | בודאי מותר לך, שכן יש להקל בשמיעת מוזיקה בימים אלו במצב זה שכן לא העמידו חכמים דבריהם במקום חולי, ושמיעת מוזיקה בבידוד באה כהפגת צער ולא ריבוי שמחה. ועוד שכיום ששמיעת מוזיקה היא חלק בלתי נפרד ממהות היום יום יש מקום רב להקל במצבים שכאלה.

שאלה | באזורנו מתקיימת מכירה מיוחדת של בגדים במחיר מוזל עקב המצב הכלכלי והחשש מפני סגר נוסף, האם ניתן לקנות במכירה זו?

תשובה | דבר שהוא צורך בסיסי וקיומי שאדם צריך ליום יום שלו ניתן לקנות, ובעיקר בגדים רגילים שאין מברך עליהם כיום "שהחיינו". אמנם אם אינו נצרך לו ליום יום אין לקנות על דעת להשתמש במהלך ימים אלה, אך מותר לו לקנות משום הורדת המחירים המשמעותית לטובת שימוש אחרי ט' באב.